

УПОВНОВАЖЕНИЙ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

провулок Музейний, 12, м. Київ, Україна, 01001, тел. (044) 256-60-84,
e-mail: info@mova-ombudsman.gov.ua, сайт: <https://mova-ombudsman.gov.ua>

№ 4003/4.2-11/21-Ч від 24.11.2021 р.

Голові Комісії Київської міської
ради з питань освіти і науки,
сім'ї, молоді та спорту
Вадиму ВАСИЛЬЧУКУ
вул. Хрещатик, 36, м. Київ, 01044

Шановний пане Вадиме!

До мене як до Уповноваженого із захисту державної мови надходить багато звернень щодо порушень Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) у частині застосування державної мови в освітньому процесі та під час виконання службових обов’язків педагогічними працівниками в закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, що перебувають у комунальній власності територіальної громади міста Києва, зокрема кияни просять допомогти в усуненні існуючої практики ігнорування застосування державної мови деякими керівниками та педагогічними працівниками закладів освіти під час виконання ними службових обов’язків, а також щодо захисту прав громадян на здобуття їхніми дітьми дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти державною мовою.

За результатами опрацювання всіх звернень мною були направлені листи до Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), до Управлінь освіти всіх районних в місті Києві державної адміністрації та до всіх закладів освіти.

Перелік листів та листів, які надійшли у відповідь з зазначенням їх короткого змісту, а також інформація про звернення та щодо заходів державного контролю за застосуванням державної мови у діяльності закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти м. Києва (за грудень 2020-листопад 2021) – додається.

Відповідно до підпункту 2 пункту «а» статті 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів міських рад належать повноваження щодо забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійно-технічної освіти у державних і комунальних загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти у комунальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій.

Відповідно до Закону України «Про освіту» засновником закладу освіти згідно пункту 7 частини першої статті 1 є відповідна рада від імені територіальної громади (громад), яка здійснює управління закладом освіти в межах повноважень, визначених законами та установчими документами цього закладу (частина друга статті 24).

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про освіту» заклад позашкільної освіти діє на підставі статуту, що затверджується засновником закладу.

Відповідно до частини першої статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) «мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова. Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) із навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) із навчанням державною мовою. Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини України в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства».

Згідно з пунктами 13, 14 частини першої статті 9 Закону володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані керівники закладів освіти всіх форм власності, педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошенні до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про освіту» мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Разом з тим відповідно до підпункту 18 пункту 3 розділу ХІІ «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про освіту» особи, які належать до корінних народів, національних меншин України і розпочали здобуття загальної середньої освіти до 1 вересня 2018 року мовою відповідного корінного народу чи відповідної національної меншини України (крім осіб, визначених підпунктом 19 цього пункту), до 1 вересня 2020 року продовжують здобувати таку освіту відповідно до

правил, які існували до набрання чинності Законом України «Про освіту», з поступовим збільшенням кількості навчальних предметів, що вивчаються українською мовою. Тобто, з 1 вересня 2020 року заклади загальної середньої освіти з російською мовою навчання відповідно до Закону України «Про освіту» повинні перейти на українську мову навчання.

Статтею 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту» встановлено, що «мовою освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти є державна мова. Кожен, хто здобуває в закладі освіти повну загальну середню освіту, вивчає у цьому закладі державну мову відповідно до державних стандартів. Кожному учневі гарантується право на здобуття повної загальної середньої освіти державною мовою в державних, комунальних і корпоративних закладах освіти, що забезпечується шляхом організації викладання всіх навчальних предметів (інтегрованих курсів) державною мовою, крім випадків, визначених цим Законом. Особам, які належать до корінних народів або національних меншин України, гарантується і забезпечується право вивчати мову відповідного корінного народу або національної меншини в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства. Особи, які належать до корінних народів України, мають право здобувати повну загальну середню освіту в державному, комунальному чи корпоративному закладі освіти мовою відповідного корінного народу поряд з державною мовою. Особи, які належать до національних меншин України, мають право здобувати початкову освіту в державному, комунальному чи корпоративному закладі освіти мовою відповідної національної меншини поряд з державною мовою. Право на навчання мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою реалізується в окремих класах з навчанням відповідною мовою, що відкриваються відповідно до вимог Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Відповідно до частини першої статті 15 цього Закону виховний процес у закладах освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу.

Відповідно до статті 22 цього Закону на посади педагогічних працівників приймаються особи, які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію, вільно володіють державною мовою (для громадян України) або володіють державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування (для іноземців та осіб без громадянства), моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки. Педагогічні працівники використовувати державну мову в освітньому процесі відповідно до вимог цього Закону.

Відповідно до частини тринадцятої статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту» керівник закладу загальної середньої освіти звільняється з посади у зв'язку із закінченням строку трудового договору або досрочно відповідно до вимог законодавства та умов укладеного трудового договору. Підставами для досрочового звільнення керівника закладу загальної середньої освіти, які повинні бути передбачені у трудовому договорі, є порушення вимог цього Закону щодо мови освітнього процесу.

Як зазначило Міністерство освіти і науки України у листі від 17.09.2019 № 1/9-581 державна мова має використовуватися в рамках освітнього процесу, під час проведення навчальних занять (крім занять з навчальних предметів, які згідно з

освітньою програмою закладу освіти викладаються іноземними мовами або мовами корінних народів і національних меншин), у спілкуванні вчителів, викладачів, іншого персоналу закладів освіти як зі здобувачами освіти (вихованцями), так і між собою.

Зважаючи на викладене, прошу розглянути питання щодо проведення окремого засідання Комісії Київської міської ради з питань освіти і науки, сім'ї, молоді та спорту з питань застосування керівниками та педагогічними працівниками закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти всіх форм власності міста Києва державної мови в освітньому процесі та під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Під час зазначеного засідання пропоную розглянути такі питання:

1. Про внесення змін до Статутів закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти всіх форм власності міста Києва у відповідності до положень Законів України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та «Про освіту» щодо державної мови освітнього процесу.

2. Про правомірність вибору Таблиці № 12 (Навчальний план закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання і вивчення мови корінного народу, національної меншини) Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня, затвердженої наказом МОН № 405 від 20.04.20218, при розробці закладами загальної середньої освіти власних освітніх програм.

3. Про відповіальність керівників та педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти всіх форм власності міста Києва за порушення застосування державної мови в освітньому процесі та під час виконання службових обов'язків.

4. Про підсилення контролю та вжиття заходів Департаментом освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) та Управліннями освіти районних в місті Києві державних адміністрацій.

Про прийняті рішення прошу повідомити мені у найкоротший термін.

Додаток: 1. Перелік листів Уповноваженого із захисту державної мови з питань застосування державної мови в закладах освіти м. Києва, на 3 арк.
2. Інформація про реагування на звернення громадян та заходів проведення державного контролю щодо застосування державної мови у діяльності закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти м. Києва (за грудень 2020 - листопад 2021), на 5 арк.

З повагою

**Уповноважений із захисту
державної мови**

Тарас КРЕМІНЬ